

NEUROLEPTIKAI

Pagrindinės neuroleptikų grupės ir preparatai	Azepinai: klozapinas (leponeksas), kvetiapienas (serokvelis), olanzapinas. Benzamidai: amisulpridas, sulpiridas (eglonilis, prosulpinas), tiapridas (tiapridalis). Benzisoksazoliai: risperidonas (rispenas, risperdalis, rispoleptas). Butirofenonai: droperidolis, haloperidolis, melperonas (buronilis). Dibenzotiazepinai: zotepinas. Fenotiazinai: chlorpromazinas (aminazinas, fenaktilis, torazinas), levomeprazinas (tizercinas), tioridazinas (melarilis, sonapaksas). Fenotiazinai su piperazino žiedu: flufenazinas (<i>Moditen depo</i>). Indolo dariniai: sertindolis (serdolektas), ziprasidonas (zeldoksas). Tioksantinai: chlorprotiksenas (truksalis), flupentiksolis (fluanksolis), zuklopentiksolis (cisordinolis)	
Vartojimas	Įvairiems psichikos sutrikimams bei chemoterapijos sukeltiems pykinimui ir vėmimui gydyti, neuroleptanalgezijai, premedikacijai prieš tyrimus ir chirurgines operacijas	
Dozavimas, išleidimo formos	Fasavimas (injekciniai tirpalai, tabletės) ir dozavimas skirtingi, priklauso nuo vaisto	
Toksinė dozė	Gerokai didesnė už gydomąją, priklauso nuo vaisto, pvz., toksinė suaugusiųjų chlorpromazino dozė – apie 3–5 g, vaikų – 200–1000 mg	
Nėštumo rizikos kategorija	Įvairi, pvz., klozapino – B, daugelio – C, pvz., flufenazino, haloperidolio, risperidono	
Toksinio poveikio mechanizmas	Daugelio anticholinerginis poveikis, alfa adrenerginių ir dopamino receptorių blokada ir kt. Ne visi mechanizmai yra iki galo nustatyti	
Toksikodinamika, toksikokinetika	Veikimo pradžia	Įvairi, maksimali koncentracija plazmoje paprastai po 2–3 val., bet gali būti ir vėliau, pvz., flufenazino dekanatoato – po 48–96 val.
	Veikimo trukmė	Skirtinga, nuo 2 val. iki kelių ar net keliolikos parų
	Pasisavinimas	Lėtas, gali žarnyne išbūti iki kelių parų ir sudaryti farmakobezoarus
	Pasiskirstymo tūris	Daugelio didelis, 10–30 l/kg, bet gali būti ir kitoks, pvz., risperidono – 1–2 l/kg
	Ryšys su baltymais	Daugelio iki 95–99 proc.
	Metabolizmas	Daugelio kepenyse, dalis metabolitų yra aktyvūs
	Šalinimo pusperiodis	Daugelio 6–30 val., bet gali būti ilgesnis, pvz., flufenazino dekanatoato – iki 163–232 val.
	Šalinimas	Šalinami patys ir jų metabolitai pro inkstus ir su išmatomis
Apsinuodijimo simptomai	Vyrauja CNS ir širdies – kraujagyslių sistemos veiklos sutrikimai. Gali būti CNS sujaudinimas iki psichozės ir traukulių arba slopinimas iki komos ir kvėpavimo centro slopinimo, ekstrapiramidiniai simptomai (distonijos, žandikaulio raumenų spazmai, bradikinezijos, rigidiškumas, „krumpliaratinis“ sukaustymas, drebėjimas, akatizijos, hiperkinezijos). Taip pat būna tachikardija, hipotenzija (ypač ortostatinė), širdies ritmo ir laidumo sutrikimai (QT prailgėjimas, QRS išsiplėtimas, skilvelinės tachiaritmijos), bronchorėja ir hipersalivacija arba burnos sausumas, kartais plaučių edema ar aspiracinė pneumonija, hipo- ar hipertermija, sunkiais atvejais – kepenų pažeidimas, rbdomiolizė ir inkstų veiklos sutrikimai. Gali būti obstipacija, metabolinė acidozė, dilgėlinis bėrimas ar fotodermatitas, hiperpigmentacija, hipo- arba hiperglikemija, retai agranulocitozė Nors ir retai, bet net gydamosios neuroleptikų (taip pat amoksapino, metoklopramido ir ličio druskų) dozės gali sukelti piktybinį neuroleptinį sindromą (hipertermija, profuzinis prakaitavimas, raumenų rigidiškumas, psichikos ir vegetacinės nervų sistemos sutrikimai, pvz., tachikardija, hipotonija ir kt.)	
Tyrimai	Kraujo dujos ir pH EKG, širdies veiklos monitoravimas, diurezės matavimas	
	Kalis, natris, gliukozė, šlapalas, kreatininas, kepenų fermentų aktyvumas Jeigu reikia, krūtinės ląstos rentgenograma	

NEUROLEPTIKAI

Guldymo į ASPI kriterijai		Įtarus apsinuodijimą, pacientą stebėti ne trumpiau kaip 24 val., bent 6 val. monitoruoti širdies veiklą	
Gydymas	Pirmoji pagalba	Gyvybinių funkcijų palaikymas, dėl hipersalivacijos ir bronchorėjos svarbu laiku intubuoti ir taikyti DPV	
	Sukeltas vėmimas	Kontraindikuotinas	
	Skrandžio plovimas	Jeigu yra galimybė skirti aktyviosios anglies, tik išgėrus didelį neuroleptikų kiekį, o apsinuodijus sunkiai, kai užslopinta virškinamojo kanalo veikla, iki 12 val.	
	Aktyvintoji anglis	Veiksminga, sunkiai apsinuodijus, galima skirti ir kartotines dozes	
	Viso žarnyno plovimas	Gali būti veiksmingas pralanguoto veikimo ir lėtai rezorbuojamiems vaistams šalinti	
	Forsuota diurezė, hemodializė, hemosorbicija neveiksmingos		
	Priešnuodis	Nėra	
	Simptominis gydymas	Traukuliai, raumenų rigidiškumas	Diazepamo, lorazepamo, sunkiais atvejais – miorelaksantų ir DPV
		Hipotenzija	Druskų tirpalų infuzija, jeigu reikia vazopresorių, skirti noradrenalino, nes adrenalinas ir galbūt dopaminas gali stiprinti vazodilataciją ir gilinti hipotenziją
		Hipertermija	Fizinės šaldymo priemonės (ledo pūslės ant stambiųjų kraujagyslių, vyniojimas į drėgnas paklodes)
Distonijos ir kiti ekstrapiramidiniai simptomai		Skirti benzotropino ar 2–6 mg/d. triheksifenidilio (ciklodolio)	
QRS intervalo plėtimasis		Švirkšti arba lašinti į veną natrio hidrokarbonato (1–2 mekv/kg)	
QT pailgėjimas, verpstinė skilvelinė tachikardija		Lašinti magnio sulfato tirpalo, sunkiais atvejais taikyti elektrinę širdies stimuliaciją	
Skilvelinės tachiaritmijos		Skirti magnio sulfato tirpalo, jeigu reikia, lidokaino, fenitoino	
Piktybinis neuroleptinis sindromas		Nutraukti gydymą neuroleptikais Skirti dopamino agonistų (amantadino po 100–300 mg 2k./d., bromokriptino po 5–10 mg 3k./d.) arba miorelaksantų (dantroleno, pradinė dozė – 1–3 mg į veną, vėliau galima duoti gerti) Taikyti fizinės šaldymo (kūno temperatūra neturi būti didesnė kaip 38°C) ir kitas reikalingas gydymo priemones	
Visos kitos reikalingos priemonės			
Sąveika su kitomis medžiagomis	Gali stiprinti visų CNS veikiančių preparatų ir etanolio slopinantį poveikį		
	Pavartojus su tricikliais antidepresantais, gali stiprėti kardiotoksinis poveikis		
	Dėl neuroleptikų gausos ir cheminės sudėties įvairovės gali būti ir kitų sąveikų, pvz., fenotiazinai su fentaniliu didina hipotenzijos pavojų		
Išrašymo iš ASPI kriterijai	Pacientus, kuriems buvo hipotenzija, širdies ritmo ir laidumo sutrikimų, reikia stebėti ne trumpiau kaip 24 val. po to, kai EKG išnyksta pakitimai		